31ste jaargang nr. 3 mei/juni 1979

DE NIJDAMSTRA TYNGE

PERIODIEK VOOR DE GESLACHTEN NIJDAM, NIEUWDAM, VLEER, WIJNIA

Orgaan der Nijdamstra-Stichting

Ons tobben ontneemt de toekomst zijn zorgen niet,
maar wel het heden zijn kracht.

–*–

TENZIJ . . .

Een golf van geweld gaat over de wereld. Vooral de hooggeplaatsten in de samenleving zijn hun leven niet zeker.
Men noemt dit terrorisme.
Wat is hiervan de oorzaak? Ieder mens heeft zijn eigen en onvervreembare aard. Daarom noemen we hem een individu. Als een mens zich in zichzelf terugtrekt en meent zelf alles te kunnen oplossen en denkt niemand nodig te hebben, overschat hij zichzelf. De mens is degene, die hulp nodig heeft. Zo is hij geschapen. Hij is zichzelf niet voldoende in staat te helpen, daarom in principe gericht op de ander. Als je dat inziet en ermee durft te leven, wordt het duidelijk hoe belangrijk een goede omgang tussen mensen is. Wordt de omgang met de medemens verbroken, dan sluipt in ons hart de haat en de nijd binnen, misschien gevolgd door misdaad en terreur.
Neen, een mens kan zelf alles niet oplossen, want ook zijn beperktheid speelt hierbij een rol. Door zijn beperktheid zijn z'n inzichten niet volmaakt en grijpt hij vaak boven zijn macht.
Tegenover God is de mens degene die hulp nodig heeft. Als hij dit in zijn leven gaat ontkennen. tornt hij aan de diepste wortels van zijn bestaan. Hij verloochend zijn ware aard. Hij heeft de moed zich boven z'n evenmens te plaatsen. Daarom, als de mens zich in zichzelf terugtrekt, vervreemdt hij van de medemens en z'n eigen bestaan.
Wij mensen dragen verbrokenheid en beperktheid in ons. Wie dat bedenkt, erheft zich niet, zal tussen de mensen wonen en de vrede zoeken. Wij mensen, als er iets scheef gaat, zijn geneigd een ander hiervan de schuld te geven. Er is altijd een zonde-bok te vinden.
Ben Schwab vertelde aan een verslaggever van „Time" dat het eigenlijk helemaal niet zo verwonderlijk is. Het Duitse volk is eigenlijk altijd al moordzuchtig geweest. De Romeinen spraken al van de „furor Teutonicus", het Duitse volk. De wreedheden van de boerenopstanden in de zeventiende eeuw hebben nauwelijks hun weerga in de geschiedenis.
En niet te vergeten de tweede wereldoorlog. De vreselijke nazi-tijd. Hoe werden wij deze dagen (begin mei) er aan herinnerd, als we van een herinnering mogen spreken. Het barbarisme overdekt dan een heel dun laagje beschaving. Misschien heeft Schwab gelijk, maar er zijn werkelijk geen redenen om op het Duitse volk neer te zien. Is ons eigen laagje beschaving wel voldoende om weerstand te bieden? Als we onze hartstochten ongebreideld hun gang kon-

den laten gaan, dan was het overal moord en doodslag. De vrees voor de gevolgen remmen ons. Zodra echter politie en justitie het niet meer aankunnen, dan komt de wolvennatuur van de mens aan het licht, dan vliegt, zo schreef de redakteur van „Heilsfontein", de criminaliteit met sprongen omhoog en is er alleen nog maar de wet van de jungle, het recht van de sterkste.
Vrijheid is een kostbaar goed. Te veel vrijheid echter is gevaarlijk. Het gevaar is aanwezig dat de slinger doorslaat naar de andere kant. De vrijheid moet dan met geweld worden beperkt. Dit alles loopt zo gemakkelijk uit op diktatuur, de sterke man. die er wel eens een eind aan zal maken, aan misdaad en terreur.
Gaan onze gedachten niet vaak uit naar dit paardemiddel tegen de chaos? De voorbeelden hiervan zijn voor het grijpen. Terrorisme is een internationaal verschijnsel, evenals werkloosheid en inflatie.
Er zijn al heel wat signalen naar ons uitgegaan. Gebrek aan belangstelling is dat velen niet meer luisteren. Het gaat ons, zoals bij het Amerikaanse ruimteonderzoek is gebleken, dat er wel instrumenten op de maan staan, als seismografen om maanbevingen te registreren, instrumenten om zonnewind en andere verschijnselen te meten etc., die wel hun gegevens naar de aarde zenden, maar vanaf september luistert niemand meer. Tenzij . . .

–*–

DE „NIEUWDAM'S"

Alvorens over te gaan tot het vermelden van de TIENDE generatie van bovengenoemde familietak, laat ik hieraan volledigheidshalve de NEGENDE vooraf gaan, aangezien deze niet geheel werd weergegeven vanwege een nakomertje bij het echtpaar Siebe Willems Nieuwdam en Hiltje Jans Faber, waarop neef J. Hielkema te Drachten mij attendeerde.

KINDEREN VAN WILLEM SIEBES NIEUWDAM EN AALTJE HENDRIKS DE JONG

– IX – 887 – SIEBE WILLEMS NIEUWDAM, geb. 20.4.1817 te Nijega (Sm.), overl. 28.6.1888 aldaar, trouwde 10.5.1845 in Smallingerland met: HILTJE JANS FABER, geb. 8.6.1824 te Bergum, overl. 17.7.1896 in Smallingerland, dochter van Jan Wijtzes Faber en Trijntje Harkes Vriesema.
Kinderen:
– 1457 – WILLEM SIEBES geb. 2.3.1846 te Nijega, overl. 7.5.1846 aldaar.
– 1458 – TRIJNTJE Siebes geb. 5.5.1847 te Nijega, overl. 21.6.1889 aldaar, trouwde te Nijega haar neef WILLEM HENDRIKS NIEUWDAM.

– 1459 - AALTJE Siebes geb. 16.5.1849 te Nijega, overl. 4.5.1897 in Smallingerland, trouwde 13.11.1880 in Smallingerland met JOHANNES BERGA, boer op Egbertsgaasten bij Nijega (Sm.).
– 1460 – WILLEM SIEBES geb. 14.11.1851 te Nijega, volgt.
– 1460a – HENDRIKJE Siebes geb. 5.3.1862 te Veenwouden, overl. 6.12. 1933 te Wijnjeterp, trouwde 11.8.1883 te Nijega met GERBEN HENDRIKS HOUTMAN, geb. 1.11.1854 te Wijnjeterp, overl. 27.5.1933 aldaar, van beroep: wagenmaker.

Nu kreeg laatstgenoemd nichtje wel een respektabel aantal nakomelingen, maar deze kregen vanzelfsprekend de naam van haar man.
Het vermelden hiervan vormt geen enkel probleem, daar voornoemde neef mij deze gegevens uitgebreid verstrekte. Maar in onze genalogie past wel de naam NIEUWDAM, maar haar kinderen behoren i.v.m. haar huwelijk met ene HOUTMAN tot die familie. Bovendien zou ik mezelf behoorlijk in de nesten werken ook aangetrouwde familie in ONZE genealogie op te nemen. Dan is helemaal het hek van de dam. Ik krijg amper deze genealogie voor elkaar, laat staan die van mijzelf. En zoveel levensjaren heb ik niet meer te goed gezien mijn leeftijd. Ik hoop, dat betreffende belangstellenden hiervoor begrip kunnen opbrengen.

– IX – 889 – HENDRIK WILLEMS NIEUWDAM, geb. 8.1.1819 te Nijega, overl. 9.10.1893 aldaar, boer op Egbertsgaasten onder Nijega (Sm.), trouwde 9.5.1844 in Smallingerland met: MINKE GJALTS VAN DER LEI, geb. 7.10. 1821 te Nijega, overl. 6.1.1899 aldaar, dochter van Gjalt Lieuwes van der Lei en Hiltje Reinders de Jong.
Kinderen:
– 1461 – WILLEM HENDRIKS geb. 18.8.1845 te Nijega, volgt.
– 1462 – GJALT HENDRIKS geb. 9.9.1853 te Nijega, volgt.
– 1463 – SIEBE HENDRIKS geb. 19.2.1856 te Nijega, volgt.
– 1464 – HILLEBRAND HENDRIKS geb. 28.5.1861 te Nijega, overl. 18.1. 1879 te Grootegast, die in verband met een verkeersongeluk ten huize van ene familie Pijl overleed.

Onlangs vroeg een nieuw lid mij: „Hoe komen er NIEUWDAM'S in onze familie?". Zonder nadenken antwoordde ik gekscherend: „Dat is de Nederlandse vertaling van jouw naam!". Achteraf dacht ik hierover eens na, nadat ik hem het een en ander over het familieverband had medegedeeld en vond mijn oorspronkelijke opmerking nog niet eens zo slecht.
In 1810 ordonneerde Napoleon namelijk, dat elke Nederlandse staatsburger

zich onder eigen naam moest laten inschrijven. Zij, die geen familie-naam hadden en bijvoorbeeld aangeduid werden met de naam van de vader, zoals Jelle Siedzes (zoon van Siedze), Lammert Lammerts (op zich zelf al een probleem, daar de nakomelingen precies eender heetten – min of meer een „WIE VAN DE DRIE"-geval), dienden een naam aan te nemen. Zo niet, dan zou de betreffende ambtenaar wel een idee aan de hand doen.
Maar Nijdam was een bestaande naam, dus geen haartje pijn zou men denken. Niets is minder waar, want toen een voornoemde voorvader zich als NIJDAM meldde vond de ambtenaar, die met de registratie belast was, deze naam blijkbaar wat te inheems en maakte hij van „NIJ" - „NIEUW", met andere woorden: Hij kwam wel als „Nijdam" binnen, maar ging als „Nieuwdam" de deur uit. Met dit al is het BEVOLKINGSREGISTER ontstaan.

TIENDE GENERATIE

ZOON VAN SIEBE WILLEMS NIEUWDAM EN HILTJE JANS FABER

– X – 1460 – WILLEM SIEBES NIEUWDAM, boer te Boornbergum, geb. 14.11.1851 te Nijega (Sm.), overl. 12.4.1904 aldaar, trouwde 21.5.1881 in Smallingerland met: GRIETJE W. BRANDSMA, geb. 24.9.1857 te Drachten, overl. 1.12.1891 te Boornbergum, dochter van Wietze Sjoerds Brandsma en Fokje Petrus Arendz. Na haar overlijden verhuisde Willem Siebes Nieuwdam naar Nijega.
Dit echtpaar was kinderloos.

KINDEREN VAN HENDRIK WILLEMS NIEUWDAM EN MINKE GJALTS VAN DER LEI

– X – 1461 – WILLEM HENDRIKS NIEUWDAM, boer op Egbertsgaasten onder Nijega (Sm.), geb. 18.8.1845 te Nijega (Sm.), overl. 18.2.1905 Boornbergum, trouwde 13.11.1880 in Smallingerland met zijn nicht TRIJNTJE SIEBES NIEUWDAM, geb. 5.5.1847 te Nijega, overl. 21.6.1889 aldaar, dochter van Siebe Willems Nieuwdam en Hiltje Jans Faber.
Dit huwelijk bleef kinderloos.
Hij hertrouwde 12.12.1891 te Boornbergum met: RENSCHE ROELS POPMA, koemelkersche te Boornbergum, geb. 22.5.1863 te Boornbergum, overl. 6.10.1930 aldaar.
Uit dit huwelijk één zoon:
HENDRIK WILLEMS geb. 23.8.1894 te Boornbergum.

– X – 1462 – GJALT HENDRIKS NIEUWDAM, veehouder aan de Opperbuorren te Oudega (Sm.) tot 1889, daarna te Ureterp aan de Vaart tegenover

de Skoalleane en tenslotte achter de Weibuorren te Ureterp aan de Zuidzijde en tegenover garage Van der Molen ongeveer 150 meter de zandweg in, geb. 9.9.1853 te Oudega (Sm.), overl. 12.3.1927 te Ureterp ten huize van zijn schoonzoon Sipke van Veen, trouwde 18.5.1878 te Drachten met: ATJE ANTOONS DEKNATEL, geb. 10.9.1853 te Nijega (Sm.), overl. 31.7.1913 te Ureterp, dochter van Anthonius Abraham Deknatel en Maaike Jans Wijmenga.

Kinderen:

HENDRIK GJALTS	geb. 6.3.1879 te Oudega (Sm.), volgt.
ANTOON GJALTS	geb. 30.7.1880 te Oudega (Sm.), volgt.
MINKE	geb. 28.9.1882 te Oudega (Sm.), overl. 5.3. 1963 te Drachten, trouwde 8.5.1908 te Beetsterzwaag met ATE JELLES MULDER, boer te Selmien.
MAAIKE	geb. 19.3.1885 te Oudega (Sm.), overl. 5.2. 1953 te Hallum, trouwde 14.5.1910 te Drachten met TEAKE MEINDERTS HOEKSTRA, kleermaker en klerenwinkel te Hallum.
HILTJE	geb. 31.3.1887 te Oudega (Sm.), overl. 27.10. 1956 te Groningen (ziekenhuis), trouwde 29.4. 1909 te Beetsterzwaag met WEIBE BASTIAANS AARDEMA, boer te Ureterp.
HIELKJE	geb. 8.6.1889 te Ureterp, wonende in het Bejaardentehuis „Rispinge" te Drachten, huwde 16.5.1912 aldaar met LIEKELE BASTIAANS AARDEMA, veehouder te Ureterp.
WIMKE	geb. 7.9.1891 te Ureterp, overl. 6.1.1951 te Groningen (ziekenhuis), huwde 7.11.1918 te Beetsterzwaag met SIPKE LIEUWES VAN VEEN, rijwielreparateur, electricien en winkelier.

– X – 1463 – SIEBE HENDRIKS NIEUWDAM, van beroep veehouder op Egbertsgaasten onder Nijega (Sm.), geb. 19.2.1856 te Nijega, overl. 11.3. 1918 aldaar, huwde 28.5.1892 in Smallingerland met: JELTJE WELLING, geb. 24.10.1861 te Oudega (Sm.), overl. 24.10.1897 te Nijega (Sm.), dochter van Wietze Alles Welling en Uilkje Minzes Wijma.
Geen nakomelingen.

–*–

Ds. JOOST HALBERTSMA (1789 - 1869),
predikant te Deventer, was een wetenschappelijk beoefenaar van taal en letteren en geschiedschrijver. Hij bezat een enorme bibliotheek, handschriftenverzameling, platenkollektie enzovoort, welke hij bij testament heeft vermaakt aan de Provinciale Bibliotheek van Friesland te Leeuwarden.
Van zijn hand verscheen o.a. het navolgende gedicht:

Kent gij het land, het land van stille helden,
Waar Groote Pier zijn houwer heeft gezwaaid,
Of, als ons barsche Britten knelden,
Tjerk Hiddes vlagge heeft gewaaid?
Waar Gijsbert om zoo lieflijk zong,
en Onno's lier der Geuzen lof volzong?
Kent gij dat land?
Daarheen, daarheen
Strekt mijn verlangen heen!

Zijn broer:
Dr. EELTJE HALBERTSMA (1797 - 1858),
arts te Purmerend, maar 1½ jaar daarna in zijn geboorteplaats te Grouw (het huidige postkantoor was indertijd het geboortehuis) was al even begaafd als zijn broer en schreef diverse Friese gedichten, waaronder het U allen wel bekende Friese Volkslied.

Denkende aan de erfelijkheidsfaktor vraag ik me dan af, van wie hebben BEIDE broers deze buitengewone begaafdheid. Hun vader en grootvader waren beiden koopman en bakker, hun overgrootvader goud- en zilversmid, wiens vader advokaat was. Voor zover mij bekend waren geen van allen dichterlijk aangelegd. Van moederszijde zit men ook overwegend in de handel. Dat maakt mij bij afstammingsonderzoek steeds zo nieuwsgierig. De erffaktor, dat kleine deeltje in de kiem, dat de erfelijke aanleg voor bepaalde eigenschappen van een volwassen wezen vertegenwoordigt in casu de gave tot het maken van goede verzen. Onbegrijpelijk.

C. v.d. S.

–*–

„VAN WIJNTJE EN TRIJNTJE HOUDEN"

Als dit van iemand wordt beweerd komt dit zijn goede naam bepaald niet ten goede. Maar als ik in het Hervormde doopboek van Beerta lees:
1774 – Den 9-de Januari is gedoopt: HOMME, zoon van Wijntje Hommes en Trijntje Henjes Ehel, staat men er vanaf de prille jeugd al gekleurd op.

GAMBETTA (1838 - 1882)
was een Frans staatsman, tegenstander van Napoleon III en van de oorlogsverklaring aan Duitsland. Na de val van Napoleon III werd hij de ziel van de verdediging van Frankrijk in de voorlopige regering en in 1881 PREMIER. Een uitspraak van hem kon voor onze familie-vereniging bepaald wel van toepassing zijn, namelijjk:
„WIJ MOETEN ER EEN EER IN STELLEN HET ERFGOED VAN HEN, DIE ONS ZIJN VOORGEGAAN, VERMEERDERD EN VERBETERD OVER TE DRAGEN AAN DE GESLACHTEN, DIE NA ONS KOMEN."

_*_

FAMILIEBERICHTEN

WILLEM is de naam van onze zoon die werd geboren 23 mei 1979.
De trotse ouders zijn: Wiebe en Hanneke Bijker-Wijnja.
8627 SG Gauw, Boeyengastrjitte 20.

Snein, 6 maeije foar 40 jier gongen BOELE DE VRIES en ANNE NIJDAM yn 'e lange hier. Dêrom stiet moarns om 10 ûre de kofje ré by Duhoux, it Wurdumer kafé.
Idaerd: Bern en bernsbern.

Tongersdei, 17 maeije 1979 D.V. sil it 25 jier lyn wêze dat ús heit en mem SYBREN WIJNJA en DELIAANTSJE DE JONG troud binne.
Dat se noch lang foar elkoar en foar ús sparre bliuwe meije is de winsk fan ús allegearre.
Boarnsweach, maeije 1979, Pontdyk 1.
Harren bern: Liesbeth en Durk; Jappie en Geke; Geertje Anke en Bert;Viltje.

Wy wolle graech eltsenien bitankje foar de folle kaerten, blommen en kado's ensfh, dy't wy by ús 25-jierrich houliksfeest ûntfange mochten. It hat foar ús in ûnforjitlike dei west. Ek út namme fan ús bern hertlik tank.
SYBREN WIJNJA en DELIAANTSJE DE JONG.
Boarnsweach, maeije 1979.

Hjirby litte KLAES M. FRITSMA en MARIANNE NIJDAM jimme, ek út namme fan har âlden, witte, dat hja fan doel binne to boaskjen op 'e 17e fan 'e blommemoanne. It houlik sil sletten wurde de middeis om 3 ûre yn it stedhûs to Frjentsjer.
Us adres bliuwt: Snits, Kielstrjitte 11.

Op 31 mei a.s. hopen onze ouders en grootouders L. WIJNJA en P. WIJNJA-

v.d. WAGEN hun 55-jarig huwelijksfeest te vieren.
Hun dankbare kinderen en kleinkinderen.
Oppenhuizen, Noardein 28.

Lâns dizze wei wolle wy, ek út namme fan de bern, eltsenien bitankje foar alle lokwinsken, kaerten, blommen en kado's, dy't wy krigen hawwe mei ús 25-jierrige troudei, hwertroch dit foar ús in ûnforjitlike dei wurden is.
JAN DE JONG, JOUKJE DE JONG-NIJDAM.
Skarsterbrêge, maeije 1979, Roazebosk 10.

Hjirby wolle wy eltsenien bitankje foar de lokwinsken, blommen en kado's dy't wy krigen hawwe mei ús 40-jierrige troudei.
S. NIJDAM, T. NIJDAM-ZIJLSTRA.
Jellum 50.

Heden nam de Here tot Zich onze oudste broer en zwager DERK NIJDAM.
Ps. 42 vers 7b.
Groningen, 22 maart 1979.
H. Post, A. Post-Dik. H. Muller-Nijdam. G. Drok-Nijdam, K. Drok. J. Wijndels-Nijdam. G. de Boer-Nijdam.
Den Haag: R. Nijdam, A. Nijdam-Commello. Zuidlaren: J. de Haan-Nijdam, C.J. de Haan. Groningen: A. Buisman-Nijdam, A. Buisman. J. Buisman-Nijdam, W.B. Buisman. Neven en nichten.

Heden overleed mijn innig geliefde vrouw, onze dierbare moeder, groot- en overgrootmoeder ANTJE NIJDAM, op de leeftijd van 81 jaar, na een gelukkig huwelijk van 58 jaar.
Vegelinsoord, 31 maart 1979. Vegelinsweg 7.
M.A. Sijbesma.

Heden overleed onze lieve schoonzuster en tante ANNA SIJBESMA-NIJDAM op de leeftijd van 81 jaar.
Haskerdijken, 31 maart 1979.
T. Nijdam-de Haan en kinderen.

SCHAATSENFABRIEK in Heerenveen in andere handen.
NV Borsumy-Wehry in Den Haag zal per 1 april alle aandelen overnemen van de Schaatsenfabriek NIJDAM BV en haar werkmaatschappij NIJDAM Sport BV, die beide gevestigd zijn in Heerenveen, aldus een gezamenlijke mededeling. De activiteiten van NIJDAM Sport worden voortgezet onder leiding van de huidige directrice mevrouw J. WOORTMAN-NIJDAM.

—*—

JOHANNES CALVIJN (1509–1564) - vervolg.
Iets uit z'n leven en werk, door W. Wijnia, Emmen.

Z'n vader bestemde Johannes nu voor de geestelijke stand. En op 12-jarige leeftijd werd hij kapelaan, „kreeg de tonsuur en een inkomen van drie mudden tarwe en de opbrengst van 20 akkers graan" (Penning).
Belachelijk mogen we dit wel noemen en een bewijs van misstand en bederf: een kind van 12 reeds kapelaan! Maar zo iets was in die tijden heel gewoon. (Zo was Jan van Lotharingen als jongen van 10 al Bisschop.) En een eeuw terug had men een Paus van 18 jaar. Maakte Leo X geen 8-jarig kind kardinaal? Zo was er een drukke handel in kerkelijke betrekkingen en was het „Huis des Heren" vol van geschreeuw en koopmanschap!
Calvijn heeft van zijn ambt niets terecht gebracht. De mis en de sacramenten bleven voor hem verboden waar. Eerst op 25-jarige leeftijd kon men 't kardinaalschap daadwerkelijk vervullen. Toen hij 14 jaar was, stuurde de praktische vader hem naar de Universiteit van Parijs. Deze, gesticht in de 13de eeuw, was in korte tijd Europa's roem geworden. Met de Paus vormde zij een der grondpilaren van de kerk. Vooral de theologische faculteit, de zgn. Sorbonne zorgde en waakte „voor de eenheid van de leer, gelijk de Paus voor de eenheid van Gezag". Ze was de heilige plaats voor de studerende jongelingschap en zonder haar meende men niet te kunnen. Helaas! 't Zou veranderen. Ze zou stug en star worden en despotisch. Op haar katheders begonnen de drogredenen te klinken, heersten haarkloverijen, ging de wetenschap lijden en het geloof in sophismen onder.
„Aan deze wormstekige poort dan", zegt Doumerque, „klopte Calvijn in 1523 aan, toen de pest en de ketterij Noyon en Picardië bedreigden".
Calvijn, geboren 10 juli, een kind van 14 jaar, reeds student. Merkwaardig vroeg dus. Het was in de jaren dat Luther de wereld deed bewegen. Ook Frankrijk? Nee, want reeds in 1512 toen hij nog de Pilatustrap te Rome opkroop, had Le Vèvre, de oude monnik van Parijs, z'n Psalmvertaling in het licht gegeven, het eerste protestantse boek. Hij was 't die Farel toevoegde: „Mijn zoon, God gaat de wereld vernieuwen. Gij zult er getuige van zijn". Nee, hij was geen Luther, geen Heros, en met z'n leerling knielde hij nog voor Maria, totdat hij opeens verklaarde: „Alles is Genade". Als een weerlicht verlichtten deze woorden Gods, Farel. En hij werd de herder in Parijs over de Gemeente, toen Johannes Calvijn bij z'n oom Jacob z'n intrek nam, als leerling van Cordier, de professor der Sorbonne, een scherpzinnig, geleerd en wijs man, schitterend docent en vermaard kenner van het Latijn, een godvruchtig opvoeder. Van hem had Calvijn z'n prachtig Latijn en z'n krachtig Frans, waarmee hij zo'n machtige indruk maken zou op tijdgenoot en nageslacht! Het volgende college van Montaignu echter was hard en streng. „Daar werden ze afgerost met de hondenzweep, die ook Margaretha van Valois, 's Konings Zuster bloedig striemde" (Penning).

Maar Johannes kwam er door, en leerde hier debatteren. Z'n bescheidenheid echter trok z'n vrienden aan, zowel als z'n leraren van wie velen hem later volgen zouden naar Genève. Hoewel diep principieel, was hem lach en scherts geenszins vreemd. Toen hij 18 jaar was geworden, nadat een golf van vervolging over Frankrijk was heen gespoeld, beval z'n vader hem in de rechten te gaan studeren. Z'n vader was teleurgesteld en ook verbitterd. Johannes' antwoord was laconiek, maar hij studeerde toch gehoorzaam aan de Hogeschool te Orleans!
Hij begon hier de verboden boeken te bestuderen, maar ook Thomas van Aquino. Een furie had hem bevangen. Hij liet soms eten en drinken staan. En toch, hij bestreed nog de hervormers: Le Vèvre, Erasmus, Luther en Melanchton, en riep de heiligen te hulp om z'n neef Olivetianus van zijn dwaling terug te brengen. Maar God zou ook Calvijn eens te sterk worden. Hij begon te twijfelen. En hij schreeuwde: „O God, Gij houdt mij gevangen, alsof U op mijn hoofd de bliksem afzond". Overal vond hij Jezus Christus en Die gekruist - Hij schepte moed en hij beleed, dat 't offer van de Zoon Gods toorn had afgewend; „Zijn bloed heeft m'n onreinheid gewassen, Zijn Kruis heeft mijn vloek gedragen". Maar hij hing nog aan de kerk, toen hij als 19-jarige in 1528 Parijs verliet voor Orleans, terwijl de Jezuit Ignatius de Loyola, de poorten binnen kwam. In deze tijd begon onder invloed van de plundering van Rome door de Spaans-Duitse troepen onder krachtige aandrang van Ulrich Zwingli en door de prediking van de Zwitserse Thomas Hofer, een deel van de Genève-burgers zich los te maken van het pauselijk bisschoppelijk gezag en zegevierde het protest-antisme in deze stad. Maar in Frankrijk liet de koning Frans I, lang weerhouden door z'n edele zuster Margaretha, opnieuw het bloed der martelaren stromen en ook hun hoofd.
Berquin werd te Parijs verbrand. Het Pausdom had gezegevierd en het evangelie scheen verstomd. Het was slechts schijn. In Orleans groeide de reformatorische overtuiging van Calvijn onder invloed van de Hoogleraar Wolmar.

(Wordt vervolgd)

_*_

Errata: Er zijn een paar drukfouten ingeslopen de vorige keer.
Primus inter parus moet zijn: Primus inter pares.
Gode wil moet zijn: Gods wil.
(blz. 27 en 28).

W.

_*_

Jan Tanis - Villecroze:

LEVEN IN DE PROVENCE - 2.

Om dat te verklaren moet ik nog wat nader op land en klimaat ingaan. Om met het laatste te beginnen: Nederlanders denken nog al eens, dat je in zo'n subtropisch gebied het hele jaar door rijkelijk van zon en warmte voorzien wordt, een gevolg van het feit, dat het merendeel van de vakantiegangers deze contreien in de volle zomer bezoekt. In het winterhalfjaar ligt de situatie echter wel een beetje anders. Weliswaar is het weer dan gemiddeld belangrijk milder dan in noordelijker gebieden, maar de regenval kan niettemin zeer aanzienlijk zijn. Frankrijk telt over de tachtig departementen, die een beetje te vergelijken zijn met onze provincies. Het onze, de Var, heeft van al die departementen het kleinste aantal regendagen per jaar, namelijk 70, maar men zal zich verbazen, dat in dat geringe aantal dagen meer neerslag valt dan het jaargemiddelde in Nederland bedraagt. Het aardige van onze streek is nu, dat de bergen uit kalk bestaan, en zij nemen gemakkelijk water op, in tegenstelling tot granietbergen, waarin het water aan de oppervlakte blijft en meestal snel verdampt. Het ondergrondse water verspreidt zich in alle richtingen; op vele plaatsen wordt de kalk opgelost, waardoor prachtige grotten ontstaan. Het gefiltreerde en glasheldere water komt dan op talrijke punten weer uit de hellingen naar buiten in de vorm van bronnen, beekjes en watervalletjes, en wordt daarin als het ware over het hele jaar gedistribueerd. Dat is de oorzaak, dat er zelfs na een droogteperiode van een half jaar in de zomer toch steeds ruimschoots water voorhanden is. Bijna elk dorp telt dan ook één of meer fonteintjes die van dit natuurwater voorzien worden. Het is volkomen zuiver en tot een jaar of tien geleden was er in deze omgeving dan ook geen waterleiding. Ook nu nog wordt streng toegezien op de wetten tegen waterverontreiniging en men kan dus nog steeds rustig uit de fonteintjes drinken. En door de gelijkmatige verdeling van het water over het hele jaar blijft het landschap fris en groen.

Een andere factor van betekenis vormt de temperatuur. Ons huis ligt in een vrij lage vallei, maar toch altijd nog op een hoogte van 272 meter boven zeeniveau (dat is 7 maal de lengte van onze goede, oude Oldehove in Leeuwarden). Bij helder weer is er daardoor een flinke nachtelijke uitstraling en zelfs in de zomer, wanneer weken achtereen de dagtemperaturen boven de dertig graden Celsius stijgen, dalen zij 's nachts tot 10 - 12 graden. De nachtvorsten treden in de herfst zelfs al eerder op dan in Nederland, en wel bij helder, windstil weer. 's Winters zijn de dagtemperaturen sterk afhankelijk van de bewolking. Bij een zwaar wolkendek stijgt de temperatuur slechts enkele graden boven nul, maar als de zon schijnt is de straling door de droge atmosfeer zo sterk, dat men zelfs in januari en februari buiten kan zitten.

Zo konden wij, toen half februari heel Noord-Nederland geteisterd werd door hevige sneeuwstormen, op ons buitenterras koffie drinken en dineren.

Direct aan zee, in bekende steden als Nice en Cannes, vriest het zelden, maar in de zomer stijgen de temperaturen niet zo hoog als meer het binnenland in. In bergstreken kunnen de verschillen trouwens toch over korte afstand beduidend zijn. Zo ligt 6 kilometer bij ons vandaan het dorpje Tourtour, 750 meter hoog, en daar zien we 's winters vaak sneeuw liggen, terwijl dat bij ons een uitzondering is. Ook in de zomer heb je in Tourtour al gauw een extra vest of jas nodig.
Van zeer groot belang is vervolgens de gesteldheid van de bodem. De grond is bijzonder vruchtbaar (en natuurlijk sterk kalkhoudend), maar uitzonderlijk moeilijk te bewerken: een kleileemsubstantie, die in het droge seizoen zo hard als steen is en na regen taaier en vetter dan de dichte rivierklei in de Betuwe. Bovendien zitten er ontelbare keien van allerlei formaat in de oppervlaktelaag. Met een spa is een tuin dan ook niet te bewerken: men moet een houweel gebruiken (wat in vroeger tijden bij de aanleg van wijngaarden dan ook gebeurde), van elders aangevoerde rulle grond opbrengen, of de grond mechanisch prepareren door een tractor met zware ploeg (de tegenwoordig allerwegen toegepaste methode). Door de speciale structuur van de bodem en het klimaat verschilt de plantengroei enorm van die in Nederland. Lokaal doet zij nog wel denken aan die van het Zuid-Limburgse mergelland, maar de rijkdom is hier veel groter. In mei en juni is de kleurenpracht van een ongelooflijke variatie en alleen al bij ons in de buurt bloeien dan al meer dan twintig soorten orchideeën. En tot in oktober verarmt de flora nauwelijks. Als gevolg daarvan is er ook een geweldige verscheidenheid aan dierenleven, vooral van insekten, zoals vlinders, kevers, wantsen enz. Als men daarbij nog rekent, dat het land hier dun bevolkt is, waardoor ondanks de plaatselijk intensieve agrarische cultures veel ongerepte natuur beschikbaar is gebleven, kunt U zich ons enthousiasme over dit deel van de Provence wel voorstellen.

(Wordt vervolgd).

_*_

DANKBETUIGING

Gewoonlijk verzond ik nà 31 maart aan de leden, die de kontributie vergeten hadden over te maken, een vriendelijk schrijven, waarop soms de meest merkwaardige reaktie kwam, bijvoorbeeld: „Overbodig". Als men levenslang al penningmeester is, is de enige reaktie mijnerzijds een schouderophalen en in gedachten een dankwoord, dat zijn voorschot blijkbaar weer van pas kwam.
Nu was die correspondentie een vrij tijdrovende bezigheid en om dit te beperken greep ik de kans aan, die door de Postcheque- en Girodienst mij werd geboden door middel van acceptgirokaarten. Ik moest minimaal 1000 laten

drukken, met schrijfmachine volledig invullen en verzenden in vensterenveloppen. Ondanks de hieraan verbonden kosten: drukwerk, enveloppen en porto greep ik deze kans met beide handen aan en toen de bewuste kaarten binnenkwamen ging ik prompt tot verzending over. Het succes was overweldigend en dat hiermede kosten gemoeid waren werd blijkbaar door velen begrepen, door iets meer dan de normale kontributie over te maken. Vandaar dus deze dankbetuiging!

De penningmeester.

–*–

GEACHTE NICHTEN.

Heel sporadisch komt de vraag binnen: Zijn er ook lepeltjes te koop met het familiewapen erop? Ik heb dan steeds moeten antwoorden: Tot mijn spijt niet.
Maar nu heb ik een nicht toegezegd dat ik de vraag in de „Tynge" zal plaatsen. In het bovenstaande is dus de vraag inbegrepen.
Wie interesse heeft, schrijft een briefje aan mij. Maar, zult u denken, wij weten nog niet eens de prijs? Ik ook niet! Het gaat m.i. niet op om nu reeds een fabriek te vragen, zonder dat men weet in hoeverre er interesse voor bestaat. U blijft natuurlijk vrij, of heeft u belangstelling getoond.
Nu ik toch aan het schrijven ben, nog even het volgende:
De meeste van u weten het wel, dat het 1e en 2e deel van het Nijdamstraboek uitverkocht is. Van het 3e deel zijn nog enkele exemplaren in mijn bezit, die ik uitsluitend wil bestemmen voor nieuwe leden.
Ik kan nu niet nalaten achter dit zinnetje te zetten:

Win eens een nieuw lid!!!

Deel 4 en 5 nog voldoende in voorraad.

–*–

Overgenomen uit dagblad „Trouw" van 30 oktober 1978, door pater Jan van Westerhoven uit Bavel (Brabant).

De nu bijna 68-jarige pater Van Westerhoven heeft de afgelopen maanden met eigen ogen gezien dat rooms-katholieken en protestanten door kerkmuren heen kunnen breken, samen veel kunnen opbouwen. Dat was op de Färöer-eilanden, het vroeger bij Denemarken horende gebied tussen IJsland en de Shetland eilanden waar pater Van Westerhoven dit jaar tijdelijk werkzaam was om de tijd te overbruggen tussen het vertrek van de pastoor die er vroeger werkzaam was en de komst van de onlangs benoemde Vlaming Julien Wijnants.

Eenzaamheid.
Toch is pater Van Westerhoven blij terug te zijn, want het leven op die afgelegen eilanden, waar de winters lang zijn en storm, mist en regen het gangbare weertype, valt niet mee. „De eenzaamheid is er groot en dat weten ze ook in Kopenhagen, waar de Färöer kerkelijk onder valt".
Zeelieden van de West Indische Compagnie waren graag geziene gasten op de Färöer, al kwamen ze er dikwijls onvrijwillig nadat ze schipbreuk leden.
De „Westerbeeck".
Een van de grootste schepen die dat lot trof was de „Westerbeeck", die in 1742 verging. Aan dat gebeuren is een lange ballade gewijd, die Jan van Westerhoven in een archief terugvond en vertaalde. „De Färöer is het land van de balladen. Die ontstaan nu nog op de lange winteravonden bij het open haardvuur", pater van Westerhoven heeft zich ook uitvoerig beziggehouden met de lotgevallen van de groep Friezen die rond 1100 op het meest zuidelijke eiland van de Färöer een kolonie stichtte.
„Of het Nederlandse Friezen of Oostfriezen zijn geweest is me niet duidelijk geworden. Wel dat ze een belangrijke vesting hadden vanwaar ze de zee goed konden overzien. Dat was hoogst belangrijk voor hen want ze leefden voor een groot deel van de piraterij. In de burgeroorlog die in de 13de eeuw ontstond toen bisschop Rendur een stenen kathedraal ging bouwen in Kirkjebur en de bevolking er voor bedankte het daarvoor benodigde geld op te brengen was het volgens de overlevering een Fries die de naar zijn halfvoltooide kathedraal gevluchte bisschop doodde".
„In hoeverre dat verhaal op een legende berust is na zoveel eeuwen moeilijk te achterhalen. Bisschop Rendur heeft echter bestaan en het bouwwerk dat hij niet kon voltooien staat er ook nog steeds. Van de Friezen zijn geen sporen meer te vinden. De kolonie werd het slachtoffer van de pestepidemie die de Färöer in 1350 trof".

—*—

MAGNETISME

Onze aarde is eigenlijk een grote magneet, hebben we vroeger op school geleerd. Vandaar dat de kompasnaald naar het noorden wijst. Door metingen heeft men vastgesteld dat dit aardmagnetisme elk jaar afneemt met 0,05 pct. De evolutieleer vertelt ons dat de aarde reeds miljoen jaren bestaat. Volgens de bijbel heeft de aarde betrekkelijk kort bestaan. Op grond van het afnemend aardmagnetisme ligt de konklusie voor de hand. Zoals dr. Ouweneel in zijn boekje „Wat is het nu" opmerkt, kan de aarde hoogstens ongeveer 10000 jaar oud zijn. Anders zou het aardmagnetisme zo onmogelijk sterk geweest zijn, dat de aarde door haar eigen magnetische krachten uit elkaar was gesprongen.

Voorzitter:	T. Nijdam, Coornhertstraat 12, 8913 HK Leeuwarden, telefoon 05100–22167.
Secretaris-penningmeester:	C. v.d. Schoot Azn., Heerenhage 205, 8446 DE Heerenveen, telefoon 05130-24792.
LEDEN	
H. Nijdam-Smit	Boerhaavelaan 113, 9728 LK Groningen, telefoon 050-253701.
K. Nijdam	Talmahiem, Kamer 15, 8561 DE Balk, telefoon 05140-3033.
W. Wijnia	Angelsloërdijk 225, Statenhoek, 7824 AH Emmen telefoon 05910-22068.

POSTREKENING	82 67 24.
REKENING RABOBANK	gironummer 81 46 57, rekeningnummer 32.64.65.308, beide ten name van Penningmeester Nijdamstra Stichting te Heerenveen.
FAMILIEBLAD	„DE NIJDAMSTRA-TYNGE". Lid/abonnee fl. 12.00 per jaar. (Vóór 31 maart te betalen.) Halfjaarlijks fl. 6,00 mits betaling plaats vindt vóór 31 januari/ juli. Donateurs/leden fl. 6,00 per jaar. Dezelfde voorwaarden als hierboven vermeld.
REDAKTIE	T. Nijdam, Coornhertstraat 12, 8913 HK Leeuwarden.

BIJ ONBESTELBAARHEID GAARNE RETOUR AAN:
Coornhertstraat 12, 8913 HK Leeuwarden
(zo mogelijk opgave van nieuw adres).